

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

שאלת כתיבת שם שנוסף לחתן
קודם שהוחזק בו

תיק בית הוראה שע"י בית הדין מס' 207-סא

נושא השאלה

חתן ששמו מלידה "משה", שינה את שמו לפני החופה - עפ"י עצת יועץ לסגולות - והוא מעתה "משה יוסף". בכתובה נכתב שמו "משה יוסף" למרות שטרם הוחזק בשמו החדש.

השאלות לדין

- האם כותבים בגט ובכתובה שם שטרם הוחזק בו.
- נקרא מלידה "משה" והוסיף לעצמו שם "יוסף" להקרא בשני השמות כאחד "משה יוסף", האם אלו שני שמות או שם אחד.
- מה הדין כשהשם החדש שטרם הוחזק בו נכתב בתוספת לשם הידוע.

תשובה

א. בגמ' ז"ב קסז ב אמר רב הונא בר חיננא הכי אמר רב כל שהוחזק שמו בעיר שלושים יום אין חוששין לו, ופיי רש"ם דכל כך לא היה מחליף שמו זמן מרובה פן יודע הדבר. ופסק צו"ע חו"מ סי' מט סעי' ג כל שהוחזק שמו שלושים יום בעיר כותבין אותו שם ואין חוששין שמה שינה שמו לעשות קנוניא וצו"ת הרא"ש כלל טו סי' ד נשאל בדבר גר שנתגדל בין ישראל ורונה לישא אשה, אם יוכל לקרות לעצמו איזה שם שירצה כגון פלוני בן פלוני עם כינויו ויכתוב כך בכתובה פלוני בן פלוני עם כינויו ויחתמו עדים עליו, אי מיחזי כשיקרא אי לא. והשיב הרא"ש שאותה כתובה אינה כתובה כיון שלא הוחזק בעיר באותו שם עד היום הזה, ונמלא משהה את אשתו בלא כתובה. והביא ראיה מגיטין לד ב שהקפידו חכמים מי שיש לו שני שמות צעני לקרות שמהם שלא תבא האשה לידי הפסד בצביית כתובתה, כ"ש מי שהחזיק לו שם באותה מדינה עד היום הזה ועתה בא ליקרא לו שם חדש ולכתבו בכתובה דלא ליייתכן

ליה, כי היום ולמחר כשתוליא כתובתה יאמרו לא ידענו שם זה מי הוא, ואפ"י יכתוב שם כינויו לא מהני כיון שלא כתב שם העיקר. והביא ראיה מירושלמי גיטין פ"ד ה"ב דהיבא דשינה את שמו אפ"י כתב עם כל שם שיש לי אינו מועיל. ועוד הביא ראיה מצ"ב קעב א שני יוסף בן שמעון הדריס בעיר אחת אינן יכולין להוליא שטרות זה על זה ולא אחר יכול להוליא שט"ח עליהן, כיכד יעשו ישלשו. ומה לנו לריכין לכך, שאחד מהם ישנה את שמו ויכתוב בשטר ילחק בן ראובן. אלא ודאי א"א לשנות ולכתוב שם שלא הוחזק בו, שטר זה כמאן דליתיה דמי. ה"נ כתובה זו כמאן דליתיה דמיא ואין לחתום עליה. ע"כ.

וכתב צו"ת חת"ם אבהע"ז ח"ב סי' יז שהרא"ש מיירי בשלל הוחזק אלא עתה ע"י כתיבת הכתובה רואה להחזיק עלמו בזה השם, אבל אם מחזיק עלמו פשיטא שיכול לשנות, ובשני יוסף בן שמעון אין ה"כ אם האחד רואה להחזיק עלמו שלושים יום בשם אחר תו ליכא שני יוסף בן שמעון בעיר הזאת, אך מיירי שרואה לכתוב היום שטר וזה א"א לשנות שמו בשעת מעשה. עיי"ש. וצו"ת חת"ם ח"ו סי' מא כתב שאדם שצא לפניו ורואה להחליף שמו, הלא מעשים בכל יום שמשנים שמות של חולים, ועד כאן לא נתחצטו אלא צמת צאותו היום וקודם מותו אחר שינוי השם נכתב גט, בזה נתחצטו אי הישינן לאותו השם כיון שלא נקרא בו עדיין, אבל זולת זה שלושים יום מאן דכר שמיה, והגמ' צ"ב קמו שהזכירה שלושים יום מיירי בחשש רמאות. עיי"ש. אמנם צו"ת באר ילחק אבהע"ז סי' ח ענף ה כתב דשינוי השם לריך להחזיק בו לי יום, וחדש שם שאם שינה שמו בין כתיבה לנתינה כיון דבשעת נתינה כבר החזיק עלמו לי יום בשם החדש, כשר. עיי"ש. מבואר מהבאר ילחק דאין שינוי השם נקבע אלא לאחר שהוחזק בו לי יום, וכ"כ צו"ת כתב סופר אבהע"ז סי' קא בשם הגט פשוט סי' קכט ס"ק לג, וכ"כ צו"ת אהל אברהם להגר"א קארפעלעם סי' טז הובא במנחת ילחק ח"י סי' קלז, ולא כמש"כ החת"ם, ולדעתם ל"ל דשאני שינוי שם מחמת חולי דקלא אית ליה ונקבע בחזק, וע"כ אין לריך החזקת לי יום, וכמש"כ החזו"א אבהע"ז סי' גא אות יז, ושם אות כא הוסיף החזו"א דע"י שינוי שם מחמת חולי נקבע שמו בדעת אנשים עפ"י דעת חז"ל דיש ענין שינוי השם, אבל כשמשנה שמו מחמת צריחה וכיו"ב, אין זה שינוי שמו, אלא אדרבא ע"י שינוי הקריאה צפי כל נתחייב שינוי שמו, וזה תלוי ציתרון ההכרה והידיעה. ועיי"ש אות לח דמלינו ענין שינוי השם לאו דוקא בשעת חולי אלא בכל זמן, ואיננו בגדר הסכס בקיבוצ עשרה, אלא בכוונה מלד האדם, וקריאת אנשים סגי. ובחזו"א סי' לב אות כו כתב על דברי השו"ע אבהע"ז סי' קכט סעי' י: יוסף בן שמעון ששינה וכתב יוסף בן שמואל פסול, ויש מי שאומר שאם נשאת לא תלא. וברמ"א: ודוקא אם הוחזק בשם השני אבל בלאו הכי תלא. וכתב בחזו"א אבהע"ז האי הוחזק נראה ללא מהני צישב במדינה לי יום ודעתו לחזור לעירו, ללא אמרו צ"ב קמו צ לי יום אלא להחזיק שנודע שלא שיקר בשמו, אבל לשנות את השם אינו אלא צישיבת קבע שראוי לכתוב עירו אותה העיר שיושב בה אז אזלינן בתר החזקת שמו ושמה, שעיקר הכרת שם האיש הוא בעירו, וכל שדעתו לחזור אין כותבין עירו אלא הראשונה אף ששהה לי יום, ואף באין דעתו לחזור אפשר לריך יב חודש לדעת הטור, ובצ"י כתוב בדין זה לי יום שדעתו להשוות דעת

הטור והמרדכי. עיי"ש.

ובנידון דידן שנקרא שמו מלידה משה ועפ"י עלת יוען לסגולות הוסיף לעלמו שם יוסף, אמנם לדברי החת"ס מיד שהחליף שמו אין לורך עוד בחזקת לי יוס, וכותבין שמו החדש בגט ובכתובה, אך לדעת הבאר ילחק והכתב סופר והחזו"א נראה שכל עוד לא הוחזק בשמו החדש צפי כל לכל הפחות לי יוס אין לכותבו, וכן פסק הגר"ש קרליץ ז"ל בעטרת שלמה ח"א סי' מ ובהשמטות בסוף ח"ב, ובחזו"ב גיטין סי' ה אות לב וולא הביאו דברי החת"ס הנ"ל דפשוט לו דשינוי השם אין לריך לי יוס. ואע"פ שהחלפת השם נעשתה עפ"י עלת יוען סגולות, אין להשוותה לדעת הבאר ילחק והחזו"א לשינוי מחמת חולי שמיד מתחלף שמו, שהרי לפי מש"כ החזו"א ענין שינוי שם מחמת חולי הוא שנקבע שמו בדעת אנשים עפ"י דעת חז"ל דיש ענין שינוי השם, וע"כ אין לריך לי יוס לחזקת שמו אלל האנשים, משא"כ שינוי של יוען סגולות, שקשה לומר עליו שהוא עפ"י דעת חז"ל, ויותר דומה הוא למש"כ החזו"א למשנה שמו מחמת צריחה וכיו"ב דאין זה שינוי שמו, אלא אדרבא ע"י שינוי הקריאה צפי כל נתחייב שינוי שמו, וע"כ יש לזרר אם אכן נשתנתה קריאתו צפי כל לשם החדש שסיגל לעלמו. וכל עוד לא הוברר שאכן נשתנתה קריאתו צפי כל לשם החדש, אין לכתוב אותו בכתובה.

ב. בתה"ד ח"ב סי' רסו נשאל צענין אדם שנשתנה שמו מחמת חולי, איך כותבין, ראובן שמעון או ראובן דמתקרי שמעון. וכתב התה"ד: דע כי זה קרוב לשתי שנים ומחלה חזרנו גט להוליכו ללנהוט והיה עמנו פה מהר"י זראנא והסכמנו כולנו לכתוב משה דמתקרי יהודה, והכי משמע במרדכי פ' השולח דכותבין מרים דמתקרי שרה ולא כתבין מרים שרה דמרים היא עיקר שמה, כמו בנ"ד דשם השני עיקר כדאיתא בסמ"ק. מ"מ הכותב ראובן שמעון לא פסלין ליה כלל והעדים ודאי חותמין ראובן שמעון, וטעם יפה לחלק בדבר. עכ"ל. וכתב בשו"ת בית אפרים סי' לו דהיכא שכותבים שני שמות צלירוף, מ"מ יכול להתפרש שהם שני שמות נפרדים, והשני הוי דומיא דכינאי משפחה. ועי' חזו"א סי' לג אות יד ואות טו.

ואף בנידון דידן יש לחקור האם שמו החדש "משה יוסף" הוא שם אחד המורכב משני השמות ביחד, או שהם כשני שמות נפרדים, והשני הוי דומיא דכינאי משפחה, וכמש"כ בבית אפרים, וכמו שמוכח בתה"ד. ואם נאמר שאחרי שהוסיף שם נהפך שמו להיות מורכב משני השמות ביחד, י"ל דאם כתב רק שם אחד מהם הוי שינוי השם, אצל אם נאמר שיש לו עכשיו שני שמות, אם כתב רק אחד מהם אין זה שינוי השם.

ג. בשו"ת עטרת שלמה להגר"ש קרליץ ז"ל ח"א סי' מ אות ב כתב דכששינוי שם הצעל או האשה יש בזה שתי ריעותות, א' ששינוי שם הצעל לשם אחר, ב' אף אם כבר נכריע שאין זה שינוי גמור לפסול את הגט מלד דינא דשינה שם הצעל, וכגון שידועים ברור שהשם שנכתב בגט הוא טעות, מ"מ שם הצעל חסר בגט דהא כתוב שמה שם אחר, אמנם אם השינוי הוא בהוספת אות בטעות, אפשר לומר שמאחר ששידועים שאות זו טעותו של הסופר הוא, הו"ל כמי שלא נכתבה וכשר. ועיי"ש בסוף הסי' שחקר בהא שמלריכיס שלושים יום כדי שיוחזק שמו של אדם לענין כתיבתו בגט ושטרות כדאיתא בצ"ב קסז, אם זה מטעם שכל

זמן שלא הוקבע שמו במשך שלושים יום מיום שקבל את השם, אין על זה עדיין דין שם לגמרי והו"ל כמו שלא קבל כלל שם זה, ורק אחרי שלושים יום הוא דנקבע שמו של אדם, או אפשר לומר דברגע הראשון שאדם מקבל שם ראובן וכד' הו"ל כבר שמו, אלא דמאחר שלא ידעו משם זה עד עכשיו, לא עדיף משם שנשתקע שנכתב בגט שפסול, ומכ"ש בשם שלא היה לו מעולם ורק עכשיו קבל שם זה, ולא ידוע עדיין משם זה אלל אנשים, ודאי שא"א לכותבו בגט כל זמן שלא יוחזק במשך שלושים יום. ועי' סוף ח"ב בהשמטות שכתב נפ"מ בין שני לדידים אלו של החקירה.

ויתכן נפ"מ בין הלדדים באופן שכתב את השם הידוע רק שהוסיף לו שם חדש שטרם הוחזק בו לי יום, שאם אין על השם החדש דין שם לגמרי, ה"ז שינוי שם, אבל אם יש לו כבר דין שם, אלא שדינו כנשתקע, י"ל שאינו פוסל כשנכתב בתוספת לשם הידוע.

אברהם דוב לוי.

ב

ראיתי מה שכתב ידי"ע האב"ד שליט"א דאף דאין לכתוב שם שטרם הוחזק לי יום מ"מ אם כתב אין הכתובה פסולה, נראים הדברים. ואוסיף על דבריו.

מה שהביא דהחת"ס ס"ל דהא דצעי הוחזק לי יום הוא באופן דחוששין לרמאות, אבל במקום דאין חוששין לרמאות לא צעין לי יום. הנה לע"ק מדברי הנמו"י ב"ב על דף קסו ב ד"ה הוחזק שמו, וז"ל: דודאי זה שמו דאם לא כן נודע היה בדבר שאין שמו כן בזמן רב כזה. הלכך "לא כתבין ליה לשום אדם" תוך זמן זה עד שיהא מוחזק בשם זה לי יום, ע"כ. נראה מלשונו דעיקר התקנה הוה מפני חשש רמאות וצעי לאחזוקי לי יום, אבל הדין הוא "דאין כותבין לשום אדם" תוך זמן זה, וז"ע.

ומה שהביא דהחזו"א חילק דאם שינה מחמת צריחה וכדומה צעי הוחזק לי יום אבל אם שינה מחמת חולי לא צעי הוחזק לי יום. ל"ע מדברי המצ"ט ח"א סי' קכה במעשה באחד ששינו שמו מחמת חולי "מינחק לחיים" צביהכנ"ס צפרפוס גדול ובהסכמת הליצור וקרוביו, ואחר שעה שהחליפו שמו נתן גט לאשתו כדי שלא תזקק ליבם וכתבו בגט ינחק וכל שום אחרון, כי לא ידעו מסדרי הגט משינוי השם כי היו צבית החולה בשעה ששינו השם צביהכנ"ס. וכתב שם המצ"ט דהא דאמרינן דצעינוי השם כותבין "שם השינוי" וכל שום וכו' היינו כשהשם הוא שגור צפי הכל ויכבר כבר באותו השם, הא לאו הכי לא, ואינו תלוי במה שנתפרסם כבר שם השינוי אלא כשהוא כבר שגור ומורגל צפי הכל שקורין אותו בשם השני וקוראין אותו בכל עת בשם השני, וזה אי אפשר כי אם בהתמדת זמן, ולכתחילה ראוי לכתוב רק השם הראשון כיון שלא הורגל בשם השני צפי כל. וכ"מ מהרמב"ם צפ"ג גירושין הי"ג וז"ל: מי שיש לו ב' שמות וכן אשה שיש לה ב' שמות כשמגרש כותב שמו ושמה "שהן רגילין בו" וידועין בו ביותר. ע"כ. הרי שצריך שיהא השם רגיל וידוע הא לאו הכי אין כותבין אותו, ואם היו כותבין שם השני לצד היה קרוב שלא להיות גט כלל ומותרת ליבם. עכמ"ד. מצוחר דאף שינוי מחמת חולי ואף דנתפרסם צפרפוס גדול מ"מ כל שלא הורגל צפי הכל אין כותבין אותו. וז"ע בדברי החזו"א.

ואפשר להוסיף עוד טעמא אחרינא דזדיעצד הכתובה כשרה. והוא דהרמ"ה הוצא בטור חו"מ סי' מט ס"ל דהיכא דהשטר לחוצתו "וקראו ליה ועניי" אע"ג דלא הוחזק לי יום הוה שטר כשר וחייב. והב"ח שם כתב דהוא זדיעצד ארצל לכתחילה לא סמכינן אהא "דקרו ליה ועניי" רק אם כבר כתבו והוה לחוצתו כשר. וכ"מ קלת מהשו"ע שם סעי' ד שכתב "דאם כתב כבר חייב" משמע דהוה רק זדיעצד. וא"כ בנידון דידן מסתברא דכיון ששינה השם עפ"י היועץ ולסגולה "קרו ליה ועניי" בשם השני, זדיעצד הכתובה הוה לחוצתו כשרה.

ואף דקרו ליה ועניי בשם שהוסיפו לא מיקרי מוחזק, דעיי' בשו"ת מצ"ט ח"ב סי' כז וז"ל: ונראה לי כי מה שהוחזק שמו זעיר הוא שכלי יום הקורא אותו קורא אותו בשם זה או שקראו אותו לתורה או חתימה בשם זה "ג' פעמים תוך הלי יום" דבתלתא זימני הויא חזקה כווסמות ושור המועד, ופחות מלי אפי' בתלתא זימני לא הויא חזקה, ע"כ. הרי אף דקרו ליה ועניי אפילו תלתא זימני בתוך לי לא הויא חזקה. ולכן לכתחילה אין לכתוב שם החדש. ועיי"ש עוד שנסתפק אם הוחזק בג' פעמים ביותר מלי יום, כגון שפעם אחת חתם או קראו לו בשם זה של השינוי ואח"כ עצרו לי יום וחתם פעם אחרת ואח"כ עצרו לי יום וחתם פעם אחרת, או אפי' ג"פ בלי"א יום, ל"ע אם תהיה לו חזקה דאיכא למימר דאינה חזקה כיון שנתרחקו הג"פ זו מזו דומיא דהא דאמרינן ריחק נגיחותיו קירב נגיחותיו וכל דהוי חזקה כיון דלא היה הפסק שם אחר בין שלוש החתימות או הקריאות אלא שלא הולרך לחתום או שלא קראו אותו בכל הג' חדשים כי אם ג"פ ותהיה חזקה בג"פ בין תהיה רחוקה זו מזו או קרובה כמו שהוא הדין בנגיחות. ע"כ.

יהושע ווייס.

מסקנה

אף שאין לכתוב שם שטרם הוחזק בו, מ"מ אם כתב את שמו הידוע בתוספת שם חדש, אין הכתובה פסולה.